

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van **Dr. K. Schilder, Dr. C. Tazelaar en Prof. Dr. J. Waterink**

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; Dr. R. E. van Arkel, Utrecht; Dr. Henry Beets, Grand Rapids; Dr. C. Bouma, 's-Gravenhage; Dr. K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr. F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr. T. Hockstra, Kampen; Dr. G. Keizer, De Steeg; Dr. B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Dr. S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr. J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr. A. Ringnalda, Soerabaya; Dr. J. C. Rullmann, Wassenar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr. J. Thijs, Zwolle; Dr. J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Franeker; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris der Redactie:

Dr. C. TAZELAAR, Ze Const. Huygensstr. 77, Amsterdam

Drukkers-Uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goos
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15

INHOUD: Hoofdartikel: „Coetus et Congregatio.” (Paschen). — Uit de Schrift: Opgegaan. (Luk. 24: 34b.) — Kerkelijk Leven: Schrift en Schriftbespreking. — Lit. en Kunst: Een Lijdensoverdenking en een Paaschlied uit het Shyter-boek. — Het Boek van de Week: Emil Ludwig, Goethe. — Pop. Wet. Schetsen: De Helena-figuur in de Faust van Goethe. — Opv. en Onderwijs: De Emile (1762) en haar Auteur, III. — Mus. Kroniek: Karl Hasse, Gustav Geierhaas en Arnold Mendelssohn. — Perschoorw. — Boekbespreking. — Correspondentie. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

„Coetus et Congregatio.” (Paschen).

Wij vieren Paschen. Hoe zal dat ons zijn? Zullen we weer ons naar het kerkhof „in den geest” begeven, om daar te repeteren, dat wij een troostgrond hebben tegen — wormen?

Of zullen wij dezen keer — want Paschen is toch wel wat rijker dan een troostwoord over tijdelijken dood — eens Paschen zien in zijn betekenis voor de KERK?

Wat ik bedoel, zou vast te knopen zijn aan het bekende woord uit de Nederlandsche Geloofsbelijdenis, dat de kerk is een „coetus” en een „congregatio” (artikel 27).

Dit zijn twee groote woorden. Het grootste echter is, dat zij zoo vredig naast elkaar staan, en dat het eene samengaat met 't ander; dat het ééne niet is zonder het ander.

Want dat is vrucht van Paschen, gelijk wij willen zien.

Een coetus is een samenkomst. Het woord betekent, dat menschen, uit eigen kracht, en aandrif, naar elkander gaan. De eigen daad dier menschen is hier dus aanwezig.

Maar congregatio wil zeggen: een groep van saamgebrachten. Congregieren — in 't latijn — wil zeggen, volgens den Thes. Ling. Lat. (IV, 1906/9) levende wezens door een dwingende kracht in een kudde, een troep, samenBRENGEN. Het woord congregatie betekent dan, alweer volgens hetzelfde woordenboek, in dit geval: de som dergenen, die aldus zijn saamgebracht. Hier is dus niet de actieve daad der samenkomers, maar hun passief verkeer onder de kracht van een sterke hand, die ze samen, althans bij elkander, heeft gebracht.

De woorden „coetus”, „congregatio”, hebben feitelijk — men voelt dat zoo — een meer dan „kerkelijke” betekenis. Ze hebben betekenis voor het wereldleven, het „kosmisch” leven, in het groot-verband der dingen.

En het vraagstuk, of een congregatie tevens coetus wezen kan, plaatst ons direct in de grondproblemen over van schepping, en van paradijs, van zonde en verlossing, van eersten en van tweeden Adam, van dood en leven, Paschen. Laat ons dit zien.

Het vraagstuk wordt op Paschen spannend, want het laatste woord, dat Christus sprak, volgens Mattheus, in zijn publieke leer-verkondiging, stelde er twee:

a) een „coetus”, die ook „congregatio” is: „dezen zullen gaan in het eeuwige leven”;
b) een congregatie, die geen coetus worden kan: „dezen zullen gaan in de eeuwige pijn” (Matth. 25: 46).

Hier staat de scheidsmuur: Dood en Leven. Zonde en Gerechtigheid.

Zonde, wij noemden daar het woord. Wat wil en doet de zonde? De zonde wil vrijheid, maar is beroving van vrijheid. Zij wil haar bedrijf losrukken uit de door God opgelegde kosmische verbanden (waardoor de mensch, en ook de

engel, als persoonlijke schepselen, passief werden gecongregeerd, een „congregatio” werden, een gemeenschap, die door een kracht van buiten af, door Gods kracht, die eenheid zich zag opgelegd), en zij, de zonde, wil haar bedrijf nu overzetten in andere verbanden, die hij zelf zich „uit zijn hart” gedacht heeft, hetzij dan origineel (de duivel), hetzij dan als verleide (de mensch). In die andere verbanden, en associaties — zoo zijn ze althans bedoeld — wil de zonde dan naar eigen principe een „coetus” scheppen. Coetus is een eenheid, niet door dwang, of kracht, van buiten af, maar door vrije aandrif, door vrije samenkomst, ontstaan.

Nu was voor den mensch, noch voor den engel, oorspronkelijk, dit dilemma tusschen „congregatio” en „coetus” aanwezig, laat staan pijnlijk. Want het is waar, dat in de schepping alle levensverbanden congregaties scheppen — omdat in alles God de soevereine is — maar God heeft zoowel den engel als den mensch een wil ingeschapen, die zich met Zijn werk vereenigde, die er behagen in vond, die eeuwige „ja” kon zeggen op wat Hij als vrucht van Zijn behagen had gesteld. Zoo wordt elke congregatie in de oorspronkelijke zondeloze wereld vanzelf tot een coetus; elke kudde, die vergaderd wordt, vergadert zich ook zelf. In de congregatie is God „vrij”, in den coetus het schepsel, voorzover het persoonlijk is: mensch, en engel, ze zijn daarin op húnne wijze „vrij”. Hier is de aanvang van den hemel.

Maar toen de zonde kwam, was onder meer dit haar verderf: dat zij ging scheiden, wat God verbonden had. Zij wilde een „coetus” scheppen, die géén congregatie was, althans geen congregatie, krachtens wil, en in de klem van God.

Zoo begon het in de engelenwereld: een deel kwam samen (coetus) onder eigen heer, met eigen keus, en leus. Die tot dat deel (fragment!) behoorden, zij waren los-gemaakt van God, straks tegen Hem gesteld.

Toen kwam de eerste straf van God: de coetus, die geen congregatie bij de gratie Gods wou zijn, wordt straks onthouden. De samenshoring van de kwade engelen wordt in de gevangenis gezet: nu is zij toch een congregatie. Van wien? Van Satan, als een opperhoofd in vrijheid? Welneen, ook hij is immers gebonden, gevangen? Er is een congregatie wéér van God; Zijn Groot Geweld houdt al die coetusgangers der eigenwilligheid nog ten onder, bindt ze. Maar wijl de binding nu voor hen een anti-theïsch geweld geworden is, en dat anti-theïsche er is krachtens den eigen wil van deze kwade coetus-gangers, daarom wordt deze congregatie Gods nooit meer een coetus Gods. De kracht, die bindt, ontmoet in den gebodene, in Gods gevangene, geen affiniteit van binnen, die „ja” tot God zegt. Zoo wordt de passiviteit tot dwang. Zij kan niet actief zich in een coetus omzetten. En wijl zij van het leven afgesneden is, daarom wordt ze nimmer receptief bij God. Dat is de hel. Congregatie door dwang, die geen coetus worden kan, noch bij God, noch bij de gecongregeerden zelf, en waarbij de receptiviteit om nieuw leven te baren (al was het maar corrigerend leven) uit God, ten eenenmale ontbreekt. Maar dit was slechts de eerste phase.

Er kwam een tweede: ook de mensch viel in de zonde.

Dat hij het deed, was weer gelijk verval. Die mensch was, bij zijn schepping, door den soeverainen God gecongregeerd tot al het geschapene. Tot bloemen, dieren, sterren, engelen. Maar de breed-kosmische congregatie, waarin de mensch was opgenomen, passief, werd weder tot een coetus. De engelen groeten Adam, de dieren doen het, de sterren zegenen dit gezalfde hoofd. Hij zijnerzijds doet desgelijks. Hij geeft den dieren namen, hij groet zijn vrouw, zij hem, hij kust de bloemen, en reikt den engelen de hand.

Totdat die congregatie Gods, welke niet meer coetus worden kon, de hel, haar immer-verwenschte „hoofd” op hem afzond. En hem verleide tot een coetus met de slang, los van het Woord, het Woord van Hem, die menschen en slangen en engelen had gecongregeerd tot al hun lust. En van een coetus met de slang kwam het tot een coetus met den duivel. En van een coetus in de fantasie, kwam het tot een coetus in begeerte, en in daad. En telkens was die coetus los van, en tegen, het gebod der Kosmische Congregatie, gelijk het afgekondigd was door God.

Toen was zijn lot bezegeld, zegt de Schrift; hij moest den dood sterven. Hij werd juridisch verwezen tot „het vuur”, tot de gevangenschap. Maar kon niet afzonderlijk voor zich alleen een gevangenis begeeren. De kosmische verbanden moogen door hem verbroken worden, — God handhaaft ze. Daarom wordt hij verwezen tot „het vuur”, dat den duivel en diens engelen bereid is. Want — zoo was zijn keus; zoo was voorl Gods wereldorde. Die zelfde mensch, die eens in het paradijs in huwelijks, en in rijks verband, een „coetus” en een „congregatie” had gevormd, werd nu voortaan alleen maar meer gecongregeerd. Maar dan met Satan, dat is, met wie hem tegenstaat. Er kan geen coetus ooit uit groeien dus. Ook hij is dood in zonden en misdaden. Voorts is hij ook al dor geworden, als de duivel, dor, dat is te zeggen: niet langer is hij receptief bij God. Hij is gecongregeerd tot „vuur”; dat is te zeggen: er is versterking. De congregatie wordt om al die redenen geen coetus in der eeuwigheid; de chaos wordt geen kosmos, de hellebloer geen paradijs, hun „wereld” wordt geen „KERK”. Want DIE is congregatie maar dan tevens coetus.

Nu wordt het Paascheest KERKfeest.

Want toen de Christus op den Goeden Vrijdag nedervoor ter helle, toen werd Hij met geweld gecongregeerd tot „den duivel en zijn engelen”. Hij droeg de straf, die in de coetusloze congregatie ligt besloten. Hij had dien duivel nooit begeerd, werd toch gerekend tot helgeen verloren is. Hij werd geëxcommuniceerd, en dat door Israël, dat tot dien eigen dag toe kerk-volk was: de coetus, die ook congregatie was. Hij werd verstooten door den coetus van de kerk, de engelen, en tot de hel gecongregeerd.

Maar riep in dat benauwde uur tot God.

En zuchtte met de coetusgangers mee: psalm 22. De liederen hammaalloth, dat is te zeggen, de Coetusliederen, die hij gezongen had in de paaschzaal, ze waren nog in zijn gedachten. En Hij riep tot God: waarom verlaat Gij Mij? Ben ik niet waard, den coetus in het groot-kosmisch verband te vieren? Nochtans zoek ik U in den nacht, o God: wie zich door U laat congregeren, die heeft 't geheim van allen coetus weergevonden.

Intusschen bleef de Vader-Rechter zwijgen. En liet Hem neerdalen, liet Hem alleen in de groep der hel.

Maar toen dan straks de Paaschdag lichtte, toen sprak de Zwijger van den Vrijdag, God. Hij zeide, dat de Vrijdag dag van betaling was geweest. En dat het offer nu erkend was, en dat de Zoon des MENSCHEN, de tweede Adam, het verbondshoofd, op mocht staan.

Toen kwam er groot geweld door heel den kosmos varen.

Het ééne feit van Christus' opstanding toch was een samen-stooten van twee krachten. God WEEKTE hem op, maar Hij als mensch-van-recht STOND op.

Die opWERking wilde zeggen: God congregeerde Hem als mensch. Hij bracht Hem weer in zijn verbanden, en in Zijn verbonden. Hij werd „gerekend”, saamgebracht, met engelen en dieren, met hemel en met aarde, met stof en geest, met men-

schen en met bloemen. Hij werd passief gecongregeerd tot al wat leeft.

Maar Hij van zijn kant had een grooten lust. O neen, den éénen grooten levenslust. Hij STOND ook op. Hij KWAM weer naar de engelen toe, en naar de dieren, en naar de bloemen, en naar den hovenier, en naar den hemel en de aarde, en naar een pronkend menschenlijf, en had ze lief, en nam ze gretig voor zich aan. En voor de Zijnen. Dat alles is: hij had de congregatie tot een coetus nu gesteld. En was rechtvaardig, en rechtvaardigend. En deed in zich zijn kerk verrijzen, die coetus en die congregatie.

Zijn KERK.

Wat schuilt gij dan in het donkerweg, gij KERK? Wat laat ge u door humanisten en seclariërs wijsmaken, dat de kerk een clubje wezen kan, een ding in het wereldslop, zoo heelemaal niet menscheijk, of humaan, zoo heelemaal niet brééd?

De Kerk, die is op Paschen weer een wonder: een congregatie, die ook coetus wezen kan.

Daarin verwint zij heel de wereld, heel den volkenbond, en heel de massa van moderne heidenen en vredesapostelen, en kerkverwoesters, en geblaseerde lieden. Zij praten allen over hun nieuwsten coetus, en maken er dagelijks een, maar lachen om de problemstelling, van wie geen coetus ZIEN kan, waar niet uit God-in-Christus, Gad-Jahwe, vergaderd werd, gecongregeerd.

Maar als de kerk haar Paschen méént, en als de predikantenconferentie in de Paaschweek Paschen méént, — dan zal de kerk haar wezen weer bepalen durven door het Woord van Hem, die Levensvorst heet, en daardoor alleen.

Slechts in de engte van dit kosmisch levensverband, dat door de WET gesteld is, kan zij „breed” zijn, en kosmisch, en gezond, en sociaal, en vrij.

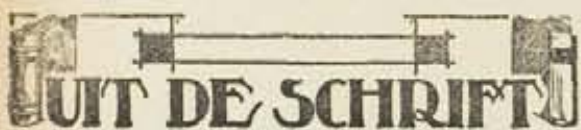
Laat ons weer Paschen durven vieren. En zeggen, dat op Paschen in dien opgestanen Christus weer de kerk haar coetus heeft. En óók haar congregatie. En alles, wat daar buiten omgaat, den kerk-naam moet ontzeggen, zal zij niet spelen met den Levensvorst. En slechts één ding mag zoeken: dat zij alle dagen van haar leven in het proces der medearbeiders Gods begroep, en zich begrippe: actief en passief, kerkwerk doende, omdat het Paschen is geweest.

Want Christus' kerk is meer dan „mijn” victorie over wormen. Trouwens, zij dienen mij, die wormen, als ik maar kerk-mensch ben: ik heb niets meer te praten van victorie over wormen, dan, En voor het overige: slechts in kerkverband is er voor mij die victorie.

Kerkverband — dat is het groote paasch wonder. En daar lachen ze nu net zoo hard, en schel om. Nog wel in de zoogenaamde kerk.

Kyrie eleison.

K. S.

UIT DE SCHRIFT

Opgegaan.

Paschen.

De Heere is waarlijk opgegaan.

Luc. 24 : 34b.

Het Paaschfeest is 'tmeest blijde feest onder de christelijke vierdagen.

De Heere is waarlijk opgegaan!

Dat is de blijde Paaschjubel, die, schoon voor het eerst aangeheven in den avond, niet als 'n avondlied mag wegsterven in de verte, maar als een dankbare morgenzang moet opklinken naar omhoog, den vroolijken dag tegemoet.

De Heere is waarlijk opgegaan!

Ziet! Wat de discipelen hebben uitgeroepen aan den avond van den opstandingsdag, nog vóór zij Jezus zagen, dat is geworden de kern van hun prediking, waarmede zij overwinnend de wereld zijn ingegaan, en deze hebben gelegd aan Jezus' voet.

Sinds dien blijden Paaschdag in Jeruzalem werd dit de morgengroet der christenen, waarmede zij elkander welkom heetten aan de plaatsen des gebeds, op elken eersten dag der week, en, in ontelbare bedehuizen is van eeuw tot eeuw die blijde klank herhaald.

Nog gaat in de Grieksche Kerk in het Oosten van Europa, naar ik ergens las, de geestelijke op Paschen uit, en treedt hij in de vroege iedere woning binnen, om het allen toe te roepen: de Heere is waarlijk opgegaan!

Ja, het Paaschfeest is het meest blijde feest onder de christelijke vierdagen.

En geen onzer kerkelijke feestdagen overtreft in ouderdom van viering den dag der Opstanding.

Hoe ver men ook teruggaat in de kerkelijke historie, immer vindt men dezen dag met blijden jubel begroet.

Geen wonder ook!

Immers! De wieg der gemeente staat bij 't ledige, 'tgeopende graf van haren Heere.

En zoolang de kerk des Heeren gestaan heeft

als een stad op den berg, van wiens top de vreugdevuren hun glansen uitzonden in de wereld, deelde ook deze zelfs in die vreugde mee.

Helaas! Dat is thans uit!

De wereld heeft zich grootendeels onttrokken aan den invloed van Christus' Kerk.

En, van den opstandingsjubel om den Heere der gemeente wil zij thans niets meer weten.

Zij heeft zich met den dood verzoend!

Want aan 't eeuwige leven geloof ze niet meer, zelfs niet meer met „historisch geloof”.

Planten sterven, dieren sterven, menschen sterven, het is een doorgaand natuurproces, een onverbreekelijke natuurwet, zegt men dan.

Alleen in het midden der gemeente des Heeren is er dus voor den Paaschjubel nog plaats.

Maar — daar zij dan ook 'tPaaschfeest nog het blijde feest!

Neen! Wij wenschen niet die vreugde, welke aardisch in haar wezen heeten moet, luidruchtig, wereldsch in haar openbaring is.

Die blijdschap, die de H. Schrift noemt: het lachen der dwazen, en, dat ze vergelijkt met 't geluid van doornen onder een ziedenden pot.

Maar, aan de andere zijde, waar is de heilige feestvreugde, die de gemeente van Christus betaamt?

O, zeker! Ge zoudt ons kunnen tegenvoeren, dat er zoo vele zorgen zijn in het persoonlijk leven, ook van de kinderen Gods.

Dat er zoo veel kommer is, ook in onze gezinnen, bij den druk van 't tijdelijk bestaan.

Dat er zoo veel smart is in het gemeenschapsleven, ook in Jezus' kerk.

Smart en zorgen en zonden, die een belemmering zijn voor de blijdschap, en die het loflied zelfs op dezen dag weerhouden.

Ge zoudt ook kunnen zeggen, dat ge reeds zoo vaak het Evangelie van den Paaschdag hebt gehoord. Dat het aantrekkelijke van het nieuwe zijn bekoring u niet meer geeft, noch geven kan, als in de eerste dagen. En dat die blijde verrassing na doodelijke droefheid, zooals de eerste discipelen die hebben gekend, door u niet meer zoo kan worden gemaakt.

Maar mag iets waars zijn in dit zeggen.

Maar toch! Als gij de kracht van Christus' dood en opstanding aan eigen ziele hebt ervaren, dan moet u toch een glans van vreugde over uw aangezicht gliden bij de herdenking van Jezus' overwinning en heerlijkheid, en belijdt ge met den Apostel: gestorven om onze zonden, maar nu opgewekt om onze rechtvaardigmaking.

Ach! Als het daar maar niet aan ontbreekt, dat gij de kracht van Jezus' opstanding niet ervaren hebt, en niet zeggen kunt: ik ben met Christus gekruisigd; en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en hetgeen ik nu in het vleesch leef, dat leef ik door het geloof des Zoons van God, Die mij liefgehad heeft, en Zichzelf voor mij overgegeven heeft.

Ach! Dat niet dáárom de ware, echte vreugde van Paschen door velen thans wordt gemist!

Onderzoeken wij ons zelf, of wij Jezus kennen, en, de kracht Zijner opstanding. Of wij door het geloof aan Hem, den Levensvorst, verbonden zijn. Dat alleen geeft moed, bezieling in het leven vol van strijd en moeite.

Dat alleen geeft troost, eenmaal in de ure van het sterven, anders vol van nood.

A.

D.

KERKELUK LEVEN

Schrift en Schriftbeschouwing.

Wie in den laatsten tijd den strijd der geesten met aandacht volgt, is ervan op de hoogte, dat door sommigen tusschen „Schrift” en „Schriftbeschouwing” tegenwoordig een — laat ons hopen — haarlijn onderscheid gemaakt wordt: zoo haarlijn, dat een ras-echt scholasticus erdoor tot jaloesheid kan worden verwekt. En dat nog wel van de zijde van menschen, die over de scholastiek doorgaans minder goed te spreken zijn, dan zij verdient.

Met name denk ik hier aan de pers van het „hersteld verband”, gelijk men pleegt te zeggen.

Omdat dit „hersteld verband” overal indringt — gelijk ik reeds gewaarschuwd heb — en meer en meer, tot in de directe erfgoederen van dr. A. Kuyper ingrijpt (b.v. De Standaard), om daar ons volk langzaam maar zeker af te voeren van het geloof in de Schrift, zoo als dat geloof in die Schrift, als gegeven grootheid, dat volk heeft kunnen voeren tot iets groots, daarom is het goed, op deze dingen blijvend te letten.

We zullen trachten, ook hier er iets van te zeggen.

Spreekt men tot iemand uit dien kring van zijn bezwaren tegen wat daar omtrent de Schrift zoo al geleerd wordt, en wijst men erop, dat stellingen, die daar verkondigd worden, afwijken van de Schrift, dan is het antwoord: och kom, dat is niet waar. Zeker — en hier komt dan de welverzekerde zijn borst vooruitsteken —

zeker, ik wijk wel af van uw Schriftbeschouwing, maar ik wijk niet van de Schrift af. Uw Schriftbeschouwing, zoo luidt het prompt parool, die is de mijne niet. Daar ben ik aan ontgroeid. Daar wil ik graag van wijken; zo is hopeloos verouderd, en kent de problemen vermoedelijk niet. Maar van de SCHRIFT wijk ik niet af; die is mij daartoe veel te lief.

Nu is het meestal niet geraden, de personen, die zoo spreken, één voor één te vragen: och, zeg dan eens, welke uw Schriftbeschouwing eigenlijk is.

En het is nog minder aan te raden, die vraag tot de geheele GROEP te richten van degenen, die toch in het opheffen van het zooeven aangeduid parool zich in de pers, en in de conferentie, en in de meeting, laten zien als éénheid in de kerkeijke, en ten deele theologische, controversen.

Men zou, als men zulk onderzoek instelde, spoedig bemerken, dat men aan die zijde wel één is in dit vooropstellen van het kunstig onderscheid van Schrift en Schriftbeschouwing, en — mag ik het zeggen? — in het uitspelen van de Schrift tegen de Schriftbeschouwing als idee, maar dat men voorts zijn eenheid in een werkelijke Schriftbeschouwing zelfs geen oogenblik zou kunnen loonen.

Maar dit zijn niet de ernstigste bezwaren, die wij tegen zulk geredeneer zouden willen inbrengen. Men moet erkennen, dat er ook velen aan den anderen kant zijn, die zich op de Schrift beroepen, zonder ooit een Schriftbeschouwing te hebben gezocht of gehad.

Liever gaan wij in onze afwijzing van dergelijke redeneering een anderen kant uit. En wijzen erop, dat dit heen-en-weerwerpen van de Schrift tusschen verschillende Schriftbeschouwingen, zoo dat de Schriftbeschouwingen het maar verder met elkaar moeten uitvechten, maar de Schrift zelf buiten gevecht gesteld wordt, als boven-partijdig, ten eerste volmaakt onwetenschappelijk is, en ten tweede ook door en door ongereformeerd is, anti-gereformeerd zelfs, en zelfs een principiele miskenning van de Schrift moet heeten.

Stel, dat er twee aan het debatteeren zijn. A ver- wijt B: gij weersprekt de Schrift. B antwoordt A: nietwaar, ik deel alleen uw Schriftbeschouwing niet.

Wat denkt die B dan verder?

Denkt hij: gij, A, weersprekt de Schrift, want wat ik, B, verkondigd heb, dat komt voort uit een gezonde Schriftbeschouwing, en dat is dus de stem der Schrift?

Als hij dat bij zichzelf soms denkt — want ieder voelt toch, dat het met het debat niet uit is — dan is B de rol van A gaan overnemen: hij zegt tot A: gij, A, weersprekt de Schrift; dat is gevolg van uw zoo dwaze Schriftbeschouwing.

Maar zodra B dit zegt, of ook maar denkt, of ook maar later zou moeten toegeven, is heel zijn redeneering, heel zijn methode van zelfverdediging, van haar grondslag beroofd. Hij heeft dan zelf erkend, dat iemand van de Schrift kan afwijken, en dat de valsche Schriftbeschouwing parallel loopt — wij zullen nu maar niet naar oorzaken en gevolg, naar „eerder” of „later” zoeken — dat de valsche Schriftbeschouwing parallel loopt met een afwijking van de Schrift. Maar indien B in zijn verdediging de wapens, en de methode van hanteering van de wapens, overneemt van A, wat zin heeft dan zijn hoog gebaar nog tegen A? Geen enkelen zin. Slechts on-zin is het dan.

Maar er is nog een tweede mogelijkheid: dat B serieuzer mensch is, dan men van hem zoo zou denken, serieuzer ook, dan in de zooeven gestelde mogelijkheid, ware ze werkelijkheid, het geval zou zijn. Dat B dus meent, wat hij zegt, en het aanvankelijk heeft doorgedacht.

Hoe moet het dan? Wat vloeit dan uit die situatie voort?

Dan is de eenige conclusie, dat tusschen A en B de Schrift nu verder buiten gevecht gesteld wordt, en dat de strijd alleen nu verder loopt over Schriftbeschouwingen. De Schrift is dan een dood, neutraal ding geworden. Boven den strijd „verheven”; met die „verhevenheid”, en die „neutraliteit”, en die „onschendbaarheid”, die zoo bijzonder goed geschikt is, koningen, en koninginnen, en presidenten, en zoovoort, te orneeren met de emblemen van den netsten dood. En terwijl dan die Boven-partijdige, en Neutrale Schrift, aan welke ieder der partijen zoo zijn groeten brengt met reverentie, bleek en neutraal in het midden ligt, een heilige graal, waarom de ridders bakkeleien, dan wordt intusschen 'tspel der ridders aangekondigd. Ze zullen vechten. Vóór en tegen. Vóór Schriftbeschouwing A en Schriftbeschouwing B. Tegen Schriftbeschouwing B en Schriftbeschouwing A. Het wordt een strijd nu van beschouwingen.

Maar voelt men niet, hoe door en door anti-gereformeerd dit alles is gedacht, en ook gezegd? Voelt men niet, dat heel dit steekspel van diverse Schriftbeschouwingen alleen begonnen worden kan door de Schrift-verlaters en -verwerpers in beginsel? Door wie zich boven haar stellen, en niet aan haar, geijk ze zich aandient.

de onder- te erken-

Wij zu- opwerpen Schrift be- gelijk is- heid is.

Zeker,

kwesie

bijvoorbes

Immanue-

uit op ta

De ander

wat gij c

dat is de

een r

staan

toch

letter

zwarghe

hij kan i

dat later

wat is de

wat is de

Maar om

prelati

slagen,

moet men

en van e

schrijver

in dezen

Maar d

bescho

doen. Een

over ku

en oude

of heeft

boeken s

en elken

Heeft hij

openbare

kwesies

NIET de

dat iema

als een g

wereld re

wikkeld-d

moeten c

ernstig d

toeke

Y; zeg d

minuten

van Kant

wat Kan

kan ova

baar de

BESCHO

schou v

zal de e

hier wijk

mijnheer

van X v

eens gev

wing va

Het wa

Haitjema

werd, af

met een

Calvijn-i

punt juis

om in g

ook van

Zoo st

is geme

de MOG

den te s

waarin

orgaan,

plaats d

te hand

Het is

zegt. Ik

moet wo

vers van

aan hu

wing v

beweerd

over, de

samensp

goed v

zijn God

De ande

Gods W

dat exp

van ha

een zal

scheiden

God, en

schap, z

zal zegg

dus ook

lichte m

gang de

ook een

Maar,

juist. A

interp